

Nuoret pohjoissavolaiset tulevaisuudentekijät -hanke

Pohjois-Savon liitto

15.4.2021

NUORTEN KANSSA TYÖSKENTELEVIEN AMMATTILAISTEN NÄKEMYKSIÄ POHJOISSAVOLAISTEN NUORTEN HYVINVOINNISTA JA SEN EDISTÄMISESTÄ

TIIVISTELMÄ

Nuoret pohjoissavolaiset tulevaisuudentekijät -hankkeessa tuotetaan kokonaiskuva Pohjois-Savon tilanteesta ja kehittämistarpeista nuorten näkökannalta. Hankkeen tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kehittää aluetta siten, että se vastaisi jatkossa entistä paremmin nuorten odotuksia ja tarpeita. Hankkeessa selvitetään nuorten (15 < 29 v.), nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten sekä yritysten edustajien käsityksiä. Hanketta rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto (ESR) sekä Pohjois-Savon kehittämisrahasto.

Osana hanketta selvitettiin nuorten kanssa työskentelevien pohjoissavolaisten ammattilaisten (n=45) käsityksiä nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden tilasta sekä niiden edistämisestä. Haastattelut toteutettiin syksyn 2020 ja kevään 2021 aikana ja aineisto analysoitiin laadullista sisällön analyysiä mukaillen.

Nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten mukaan valtaosa pohjoissavolaisista nuorista voi hyvin, mutta hyvinvointi on kahtiajakautunut. Ammattilaisten näkemyksissä ja kokemuksissa korostuu huoli nuorten pahoinvoinnista ja erityisesti mielenterveyden haasteista. Nuorten hyvinvointia voitaisiin ammattilaisten mukaan edistää tukemalla nuoren ja vanhempien voimavaroja ja asenteita. Myös nuoren mahdollisuudet harrastamiseen ja mielekkääseen vapaa-ajan viettoon ovat keskeisiä. Nuorten hyvinvoinnin tukeminen ja sen rersussit oppilaitoksissa tarvitsisivat edelleen vahvistamista. Keskeinen nuorten hyvinvointiin liittyvä tekijä on palveluiden saatavuus, matalankynnyksen palvelumuodot ja palveluiden tavoittaminen. Nuorten hyvinvointia voidaan edistää ammattilaisten mukaan yhteistyöllä.

Pohjois-Savon liitto tukee
maakunnan
menestystä

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Sisälllys

TIIVISTELMÄ.....	1
1. TAUSTA	3
2. AMMATTILAISTEN KÄSITYKSIÄ NUORTEN HYVINVOINNISTA JA SEN TUKEMISESTA	3
2.1 Pohjoissavolaisten nuorten lähtökohtia.....	3
2.1.1 Nuorten voimavarat ja mahdollisuudet	4
2.1.2 Asenteet	4
2.2 Mielensterveys, päihteet ja kiusaaminen	5
2.2.1 Mielensterveyden haasteet	5
2.2.2 Päihteiden käyttö kasvavana ongelmana	5
2.2.3 Kiusaaminen	5
2.3 Pandemiatilanne haastaa nuorten hyvinvoinnin.....	5
2.4 Nuorten arki: opiskelu ja vapaa-aika	6
2.4.1 Hyvinvointi kouluissa ja oppilaitoksissa.....	6
2.4.2 Harrastaminen, vapaa-aika ja liikkuminen	7
2.5 Palvelut nuorten hyvinvoinnin tukena	8
2.5.1 Palveluiden saatavuus	8
2.5.2 Palvelumuodot	8
2.5.3 Palveluiden toteutus.....	9
2.6 Nuorten osallisuus ja hyvinvoinnin edistäminen.....	10
2.6.1 Nuorten osallisuus	10
2.6.2 Hyvinvoinnin edistäminen	11
2.6.3 Viestintä.....	11
3. YHTEENVETO	12

1. TAUSTA

Tausta

Yleisesti nuorten hyvinvointi vaikuttaa parantuneen 2000-luvun aikana. Ajankohtainen Korona-pandemia ja sen ehkäisystä aiheutuvat haitat ovat kuitenkin luoneet uusia haasteita nuorten hyvinvoinnille. Pandemiasta aiheutuvia ongelmia ja haittoja ei vielä pystytä täysin tunnistamaan, mutta valtaosa nuorista vaikuttaa voivan pandemiasta huolimatta hyvin. Huolestuttavaa on nuorten hyvinvoinnin kahtiajakautuminen. Haasteet vaikuttavat kasautuvan samoille nuorille aiheuttaen sekä inhimillistä kärsimystä että eriarvoistumista.

Nuorten hyvinvointia seurataan erilaisilla indikaattoreilla. Keskeistä on kuitenkin myös kuulla nuoria itseään pohdittaessa nuorten hyvinvoinnin tilaa sekä sitä, miten sitä tulisi edistää. Nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset ovat tiiviisti nuorten arjessa kiinni ja tukevat tilanteissa, joissa nuori tarvitsee apua. Heidän näkökulmansa laajentaa ymmärrystä siitä, millainen tilanne Pohjois-Savon nuorilla on sekä miten sitä ammattilaisten näkökulmasta voitaisiin tukea.

Nuoret pohjoissavolaiset tulevaisuudentekijät. Hankkeen tarkoituksena on muodostaa kokonaiskuva Pohjois-Savosta ja sen kehittämistarpeista nuorten näkökannalta. Hanke kohdistuu nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseen ja pyrkii osaltaan edistämään niiden toteutumista Pohjois-Savossa. Hankkeessa selvitetään nuorten, ammattilaisten ja yritysten edustajien käsityksiä Pohjois-Savosta nuorten elinympäristönä ja sen kehittämistä siten, että se vastaisi tulevaisuudessa entistä paremmin nuorten odotuksia ja tarpeita. Tässä osakokonaisuudessa kartoitettiin nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten käsityksiä nuorten hyvinvoinnista ja osallisuudesta sekä niiden edistämisestä.

Toteutus

Aineistot kerättiin haastattelemalla nuorten kanssa työskenteleviä ammattilaisia lokakuu 2020 ja helmikuu 2021 välisenä aikana. Haastattelut toteutettiin yksilö, pari tai ryhmäkeskusteluina haastateltaville sopivina ajankohtina. Kaikki keskustelut käytiin Teams:n välityksellä. Haastattelukysymykset pohjautuivat hankesuunnitelmaan ja kohdistuivat ammattilaisten käsityksiin nuorten hyvinvoinnin tilasta ja sen edistämisestä. Keskustelut kestivät 45-90 minuuttia. Aineisto analysoitiin laadullisen sisällön analyysin periaatteiden mukaisesti.

Haastateltavat (n=45) työskentelivät 13-29-vuotiaiden nuorten kanssa eripuolilla Pohjois-Savo. Ammattilaiset toimivat nuorten kanssa nuorisotoimen, oppilas/opiskelijahyvinvoinnin (ml. sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset), työllistämisen ja kuntouttamisen palveluissa sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujen parissa. Ammattilaiset toimivat pääasiassa nuorten kanssa, jotka tarvitsivat syystä tai toisesta tukea elämäntilanteeseensa.

2. AMMATTILAISTEN KÄSITYKSIÄ NUORTEN HYVINVOINNISTA JA SEN TUKEMISESTA

2.1 Pohjoissavolaisten nuorten lähtökohtia

Nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten mukaan valtaosa pohjoissavolaisista nuorista voi hyvin ja heidän asiansa ovat kunnossa. Kokonaisuudessaan pohjoissavolaisten nuorten tilanne näyttää kuitenkin ammattilaisten mukaan huolestuttavalle. Ammattilaiset totesivat, että polarisaatio ja nuorten kahtiajakautuminen hyvinvoinnin suhteen on näkyvässä ja syventynyt viime vuosina entisestään. Haavoittuvassa asemassa olevien nuorten kohtalo on vaikea. Ammattilaiset kohtasivat työssään paljon pahoinvoivia nuoria, mikä korostui myös heidän kokemuksissaan. Nuorten pahoinvointi vaikuttaa ammattilaisten mukaan lisääntyneen. Ammattilaiset tunnistivat myös sen, että nuorten pahoinvoinnin taustalla voi olla pitkiä kehityskaaria, rikkinäisistä ja epävakaita perheoloista, ikäviin koulukokemuksiin, yksinäisyyteen ja ongelmien kasautumiseen.

Nuorten kanssa työskentelevät ammattilaisten mukaan yhteiskunnallisena huolena on yhteiskuntaluokkien eriarvoisuus. Ammatillaiset totesivat, että Suomessa tarvitaan maahanmuuttoa, mutta samanaikaisesti Suomen ulkopuolelta tulevista yksilöistä on huolehdittava.

2.1.1 Nuorten voimavarat ja mahdollisuudet

Pärjäämisen haasteet. Ammattilaisten mukaan pärjääminen voi olla hankalaa nuorille. Nuorilla kuvattiin olevan moninaisia ongelmia, kuten ahdistusta, yksinäisyyttä, mielenterveys- ja päihdeongelmia, opintojen etenemiseen liittyviä haasteita ja asunnottomuutta. Lisäksi osalla nuorista todettiin olevan haasteita elämänhallinnan perusasioissa liittyen syömiseen, nukkumiseen, liikkumiseen, vuorokausirytmiiin ja itsestä muutoin huolehtimiseen. Myös peruskäytöstapojen hallitsemisessa voi olla puutteita.

Nuorilla voi olla haasteita motivaation kanssa, jolloin mikään ei ole tarpeeksi kiinnostavaa ja edes raha ei ammattilaisten mukaan välttämättä riitä motivoimaan siihen, että nuori osallistuisi toimintaan. Toisaalta nuorella ei välttämättä ole riittävää itseohjautuvuutta vastataksaan koulutuksen ja yhteiskunnan vaatimukseen. Saman aikaisesti nuori voi olla epätietoinen yhteiskunnan heille asettamista odotuksista. Nuori ei myöskään aina jaksa tai pysty huolehtia omista asioistaan ja ongelmat alkavat kasautua. Ongelmien kasautuminen lisää ahdistusta ja asioiden hoitaminen voi vaikeutua entisestään.

Vanhemmat. Osa vanhemmista on ammattilaisten kokemusten mukaan välinpitämättömiä ammattilaisten esiin tuomasta huolesta. Ammatillaiset totesivat, että huono-osaisuuden periytyminen on yleistä ja haasteena on se, kuinka katkaista kierre. Nuorten hyvinvointiin liittyvien haasteiden ratkaisut löytyvätkin ammattilaisten mukaan jostain kauempaa, kuin yksittäisistä nuorista.

Toimeentulo ja työ. Ammattilaisten mukaan osalla nuorista taloudellisten resurssien puute estää tai vaikeuttaa opiskelua. Nuoret voivat joutua ottamaan suuriakin summia lainaa siihen, että pystyvät opiskelemaan. Lainan takaisin maksaminen voi aiheuttaa ahdistusta ja huolta jo etukäteen, mikä voi estää täysin opiskelemaan hakeutumisen.

Toisaalta nuoret voivat ammattilaisten mukaan ajatella, että yhteiskunnan tarjoama toimeentulotuki riittää eikä heidän tarvitse opiskella tai mennä töihin. Ammatillaiset toivat myös esiin sen, että osa nuorista vaikuttaa kokevan, että vanhemmilla on velvollisuus huolehtia heidän toimeentulostaan (loputtomiin), mikä voi aiheuttaa esimerkiksi sen, että nuori kieltäytyy vastaanottamasta hänelle tarjottua työtä. Nuoria voisi motiivoida käyttämällä etuja motivaattoreina esim. perustoimeentulotuki, jota ei annettaisi tasapuolisesti. Toisaalta nuorten tilanteeseen voitaisiin vaikuttaa ammattilaisten mukaan myös tukemalla vanhempia.

2.1.2 Asenteet

Nuorten asenteet kuvattiin osin ristiriitaisiksi. Nuorissa todettiin olevan paljon sellaisia, jotka huomioivat toiset ja arvostavat yhteisöllisyyttä sekä mahdollisuutta olla oma itsensä. Nuorten todettiin arvostavan erilaisuutta, mikä nähdään rikkautena. Saman aikaisesti nuoret voivat kuitenkin suhtautua varsin kielteisesti niihin yksilöihin, jotka tuovat erilaisuutta esiin ja sen näyttämistä ei suvaita. Osassa kunnissa on ammattilaisten mukaan myös nähtävissä tunneilmaston köyhyyttä.

Oikeuksien korostaminen. Yhteiskunnassa todettiin korostuvan yksilökeskeinen asennoituminen ja auktoriteettien murtuminen. Nuoret voivat korostaa tasa-arvoa siten, että auktoriteetteja ei enää arvosteta. Ammatillaiset totesivat, että kaikki nuoret eivät kunnioita viranomaisia, kuten poliisia tai sosiaaliviranomaisia ja heidän kunnioituksensa voi olla olematonta. Oppilaitoksissa kuvattiinkin ilmenevän aikaisempaa enemmän järjestysääntöihin liittyviä haasteita nuorten opiskelijoiden kohdalla.

Sosiaalisen median kautta nuoret ovat tietoisia omista oikeuksistaan. Osa nuorista on myös perehtynyt rikoslakiin ja nuoret tietävät millaisia asioita voi tehdä ennen ilman rangaistuksen pelkoa. Ammatillaiset totesivat, että osalla nuorista velvollisuudet opiskelijana ja kansalaisena ovat unohtuneet ja jääneet oikeuksien

jalkoihin. Tämä voi luoda haasteita myös oppilaitoksissa kurinpitokysymyksissä: millaisia keinoja oppilaitoksilla on käytettävissä yleisen hyvinvoinnin turvaamiseen.

2.2 Mielenterveys, päihteet ja kiusaaminen

2.2.1 Mielenterveyden haasteet

Ammattilaiset toteisivat, että pohjoissavolaisten nuorten mielenterveydentila on huolestuttava. Osalla nuorista on moninaisia mielenterveyteen- ja päihteidenkäyttöön liittyviä ongelmia. Lähes kaikilla nuorilla kuvattiin olevan vähintään pieniä haasteita mielialaan liittyen. Nuorten pahoinvointi, ahdistus ja vakavammat mielenterveyden häiriöt ovat lisääntyneet ja vaikeutuneet merkittävästi. Nuorten jaksaminen vaikuttaa heikenevän. Mielenterveyden ongelmat vaikeuttavat sekä arjessa että opiskeluissa selviytymistä, mm. jännittämisen ja pelkotoilujen kautta. Erityisesti tytöissä on paljon ahdistuneita nuoria, kun taas poikien tuen ja avun tarvetta ei välttämättä tunnisteta.

Nuorten yksinäisyys tunnistettiin merkittäväksi haasteeksi. Yksinäisyyden kuvattiin johtuvan mm. siitä, että nuorilla on paljon aikaa olla yksin ja osalla nuorista ei ole sosiaalisia verkostoja, kavereita ja mielekästä tekemistä. Pandemiatilanteen todettiin pahentaneen nuorten tilannetta, sillä eristäytyminen hankaloittaa uusiin ihmisiin tutustumista ja verkostojen rakentamista.

Osalla nuorista on havaittavissa kuormittumista ja uupumista, mikä näkyy erityisesti ns. suorittaja nuorissa. Heidän kuvattiin olevan kovilla, sillä ylikuormitus opiskeluiden ja harrastusten myötä johtaa siihen, että vapaa-aikaa palautumiseen jää vain vähäisesti. Kuormittumisen haasteet ovat ammattilaisten mukaan nähtävissä jo yläkouluikäisillä nuorilla.

Toisaalta osalla nuorista on paljon ahdistusta ja sosiaalisten tilanteiden pelkoa, mikä voi estää myös tapaamiset auttavien ammattilaisten kanssa sekä estää kouluympäristöön tulemisen. Ammattilaiset totesivat, että nuorten ahdistuksen syitä on vaikea tunnistaa ja nimetä.

2.2.2 Päihteiden käyttö kasvavana ongelmana

Nuorten päihteiden käyttö on ammattilaisten mukaan kasvava ongelma. Huomion arvoista on kuitenkin ammattilaisten mukaan se, että osa nuorista ei käytä lainkaan päihteitä. Osassa Pohjois-Savon alueista todettiin, että nuorten päihteiden käyttöä on pystytty ehkäisemään ja arjessa ne eivät juuri näy. Toisaalta toisilla paikkakunnilla päihteidenkäytön todettiin lisääntyneen merkittävästi ja ongelmat ovat hankaloituneet. Päihteitä todettiin olevan helposti saatavilla nuorille. Ammattilaiset totesivat, että päihteiden ja huumeiden käyttäminen näkyy yhä nuoremmista nuorista yläkouluikäisistä alkaen. Päihteitä ja huumeita kuvattiin olevan helposti saatavilla nuorille. Osassa paikkakunnista vapaaehtoiset ovat järjestäneet katupartiointeja, joilla pyritään puuttumaan ja ehkäisemään nuorten päihteiden käyttöä.

2.2.3 Kiusaaminen

Ammattilaiset toivat esiin kiusaamisen yhtenä nuorten hyvinvointia heikentävänä tekijänä. Nuorten keskuudessa tunnistettiin tapahtuvan rajuakin koulukiusaamista, mikä tapahtuu osin ammattilaisilta piilossa. Nuoret eivät välttämättä ymmärrä kiusaamisen mahdollisia seuraamisia ja sitä, että kiusaaminen on vakavaa, vaikka se tapahtuisi sosiaalisessa mediassa. Kiusaamiseen puuttuminen on ammattilaisten mukaan entistä vaikeampaa eikä se juurikaan ole hävinnyt, vaikka uusia puuttumisen keinoja on pyritty löytämään. Nuorten maailma näyttäytyi ammattilaisten silmin osin raadolliselle, missä puhutaan epäkunnioittavasti ja epäasiallisesti toisille.

2.3 Pandemiatilanne haastaa nuorten hyvinvoinnin

Ammattilaiset totesivat, että osa nuorista osaa suhtautua Korona-pandemiaan kypsästi ja pandemian torjunnasta aiheutuvia haasteita on ollut vain vähän nuorilla. Valta osa ammattilaisista kuitenkin tunnisti, että

pandemian ehkäisytoimet ovat syventäneet nuorten mielenterveyden ongelmia ja opiskeluhaasteita. Eris- täytyneisyys muista ihmisistä on syventänyt nuorten pelkotiloja ja ahdistusta ja nuorilla todettiin olevan merkittävää pahoinvointia. Nuorten mielenterveyden ongelmat ja päihteidenkäyttö on lisääntynyt pandemia- aikana. Ammatillaiset totesivat, että tilanteen vaikutukset ovat pitkäaikaisia, joita kaikkia ei pystytä vielä tun- nistamaan. Haasteena on pitää yllä nuorten uskoa tulevaisuuteen pandemiatilanteen aikana.

Palveluiden siirtyminen Internetiin kuormittaa nuoria, kun eri palveluissa ei ole päästy tapamaan nuoria kas- votusten. Osa nuorista on lakannut osallistumasta kouluun/opiskeluihin tai muuhun toimintaan etäkoulun/- palveluiden aikana. Etäaika on lisännyt ammattilaisten mukaan myös opintojen keskeytyksiä ja harrastuksista pois jäämistä.

Etäopetus voi hankaloittaa nuorten opintojen etenemistä. Etäopetuksessa kaikki oppilaat/opiskelijat eivät pysy opetuksen mukana tai eivät kykene osallistumaan etäopetukseen. Tähän voi liittyä myös verkkopeda- gogiikkaan liittyvät ammattilaisten osaamisvajeet, mutta myös toimintakulttuuri. Etäopetuksessa on helppo ”hävitä” pois ja vetäytyä, jolloin oppimistilanteista jää vuorovaikutus pois. Itsenäinen opiskelu ei välttämättä suju kaikilta ja nuorille voi kasautua rästiopintoja. Osa nuorista ei halua tai pysty opettelemaan etäopiskeluun vaadittavien välineiden käyttöä. Osallisuus ja vertaistuki jäävät etäopetuksessa pois, mikä lisää entisestään haasteita, yksinäisyyttä ja ahdistusta.

Nuorelle voi olla haasteellista osallistua opetukseen ja arjen hallinta voi hankaloitua etäopetusaikana. Am- matillaiset tunnistivat, että haasteita voi olla erityisesti nuorilla aikuisilla. Uni-päivärytmi voi hämärtyä ja opintoihin sekä työssäoppimisjaksoihin osallistuminen voi olla hankalaa.

Pandemian myötä nuorilta on karsittu kaikki kiva pois ja myös kavereiden kohtaamista rajoitetaan. Osalla nuorista kaverisuhteet ovat voineet päättyä 2.asteen opintoihin siirtyessä, mutta pandemian vuoksi uusia kavereita ei ole löytynyt tilalle. Tämä johtuu osin siitä, että tapahtumia ja kohtaamisia oppilaitoksissa on rajattu. Tilanteen pitkittyessä nuoret ovat kokeneet epäluottamusta tulevaisuuden suhteen, kun asiat eivät etene. Nuorilla ei välttämättä ole mahdollisuuksia purkaa pahaa oloaan kenellekään, etenkin jos he eivät käytä sosiaalista mediaa.

Ammattilaiset totesivat, että osa nuorista käyttää korona-tilannetta myös syynä siihen, että he eivät hae töitä. Nuorilla voi olla kokemus siitä, että työnhaku ei kannata, koska työllistymismahdollisuuksia on vähem- män. Työkokeiluun pääsy voi myös olla hankalampaa kuin ennen pandemiaa. Nuorten toiveikkuuden ylläpi- täminen tulevaisuuden suhteen on haasteellista.

2.4 Nuorten arki: opiskelu ja vapaa-aika

2.4.1 Hyvinvointi kouluissa ja oppilaitoksissa

Opiskelumahdollisuudet. Koulutusmahdollisuuksien tunnistettiin olevan alueen vetovoimatekijä ja tukevan nuorten hyvinvointia. Ammatillaiset toteisivat, että mahdollisuus opiskella 2.asteen opintoja kotipaikkakun- nalla mahdollistaa sen, että nuori voi itsenäistyä rauhassa. Kaikissa Pohjois-Savon kunnissa nuorille ei kuiten- kaan ole tarjolla 2. asteen opintoja peruskoulun jälkeen ja nuoret joutuvat vaihtamaan paikkakuntaan. Tästä seuraava äkillinen itsenäistyminen voi olla osalle nuorista haasteellista. Seutukuntiin toivottiinkin lisää eri alojen koulutusta mukaan lukien Valma-koulutus mm. Varkauteen.

Mahdollisuudet tukea. Ammatillaiset pohtivat oppilaitosten resursseja ja mahdollisuuksia tukea nuoria. Op- pilaitosten ensisijainen tehtävä on ammattilaisten mukaan tuottaa tutkintoja, kun taas muiden palveluiden tehtävä hoitaa ja auttaa tukea tarvitsevia nuoria. Ammatillaiset toivat esiin huolen siitä, että osa oppilaitok- sissa opiskelevista nuorista ei ole koulukuntoisia. He tarvitsisivat erittäin vahvaa tukea siihen, että opinnot etenisivät. Siirtymä 2. asteen tai korkeakouluopintoihin voi olla osalle nuorista hankalaa ja he voivat tarvita erityistä tukea.

Opinnoista putoaminen. Ammattilaisten käsityksen mukaan valtaosa nuorista hakee 2.asteen opintoihin, mutta ns. putoajia (jää opinnoista jostain syystä pois) on pienemmällä paikkakunnilla keskimääräistä enemmän. Osa nuorista putoaa opiskeluista jo peruskoulun aikana. Tähän voi vaikuttaa ongelmien kasautuminen, terveydentilan haasteet sekä se, että nuori tai hänen perheensä ei halua ottaa tarjottua tukea vastaan. Haasteellisena ammattilaiset näkivät toisaalta myös sen, jos nuori jättäytyy pois opinnoista ns. toipuakseen. Tästä voi seurata, ettei nuori pysty vuoden jälkeen enää palaamaan lainkaan opintoihin. Nuorille tulisikin olla tarjolla aktiivista toimintaa tukivaiheeseen.

Jos nuori putoaa opiskeluista, hänen voi olla vaikeaa päästä uudelleen niihin mukaan. Ammattilaiset toivat esiin sen, että voi mennä pitkiäkin aikoja ennen kuin oppilaitoksessa huomataan opiskelijan pudonneen opinnoista. Oppilaitoksissa tunnistettiin tarve kehittää vielä prosesseja, liittyen opintojen keskeyttävien tunnistamiseen ja tukemiseen. Opiskeluista putoaminen voi myös hankaloittaa muuta elämähallintaa ja tuottaa näköalattomuutta oman tilanteen ja tulevaisuuden suhteen.

Opintojen eteneminen voi olla haasteellista, vaikka opiskelija ei putoaisi täysin niiden ulkopuolelle. Keskeistä opiskelijoiden tukemisessa on oppilaanohjaus erityisesti niissä tilanteissa, joissa opintoala ei tunnukaan omalta. Tällöin nuori voi tarvita tukea mm. siihen, kuinka hakeutua toisaalle opiskelemaan.

Työssäoppimisen ohjaajien osaaminen. Ammattilaiset pohtivat työpaikkojen ohjaajien osaamista nuorten työssäoppimisjaksoilla. Ammattilaiset pohtivat sitä, tuntevatko ohjaajat opiskeluhuollon ja osaavatko he ohjata opiskelijan tarvittaessa eteenpäin, jos huoli nuoresta herää. Osa nuorista voi tarvita paljonkin tukea työssäoppimisen aloitusvaiheessa.

2.4.2 Harrastaminen, vapa-aika ja liikkuminen

Harrastaminen. Nuorten hyvinvoinnin kahtiajakautuminen näyttäytyy ammattilaisten mukaan myös harrastamisessa. Ammattilaiset totesivat, että osa nuorista harrastaa paljon, mistä voi seurata riski uupumiseen. Saman aikaisesti osalla nuorista ei ole lainkaan harrastuksia. Ammattilaisten mukaan nuorten hyvinvoinnin kannalta keskeistä olisikin se, että jokaisella nuorella olisi edes yksi harrastus.

Toisaalta ammattilaiset toivat esiin harrastusmahdollisuuksien rajallisuuden. Tarjolla on nuorille vain vähän matalankynnyksen ryhmiä, joissa voisi kokeilla uutta harrastusta. Erityisesti sellaisia liikuntaharrastusmahdollisuuksia kaivattaisiin, jotka eivät tähtää kilpailuun. Myös matalan kynnyksen musiikin ja kulttuurin harrastusmahdollisuuksia tarvittaisiin enemmän, kuten taide, valokuvaus, musiikki, teatteri. Keskeistä on ammattilaisten mukaan myös se, että harrastusmahdollisuudet olisivat edullisia.

Lisäksi nuoret tarvitsevat ammattilaisten mukaan tietoa erilaisista harrastusmahdollisuuksista. Tällä hetkellä tieto on paikoin hankalasti löydettävissä ja se ei tavoita nuoria.

Vapaa-ajanviettomahdollisuudet. Ammattilaiset totesivat, että nuorille tulisi olla tarjolla mielekkäitä vapaa-ajanvietto paikkoja. Tällä hetkellä kunnissa ei välttämättä ole nuorille paikkaa, missä viettää aikaa ja esim. kahvilat ja kahvilakulttuuri puuttuu. Ne voisivat mahdollistaa ystävien tapaamisen myös ilta-aikaan. Nuorten koulu- ja opiskelupäivät voivat olla lyhyitä ja nuorille tulisi olla tarjolla mielekästä tekemistä myös iltapäiville. Lisäksi nuorille tarvittaisiin ammattilaisten mukaan myös enemmän kulttuuritarjontaa.

Ammattilaiset pohtivat myös sitä palvelevatko nuorisotilat tämän päivän nuoria. Nuorisotalot eivät välttämättä ole nuorille houkuttelevia. Osassa nuorisotaloista aukioloajat ovat huonot, esim. ne eivät välttämättä ole lainkaan auki kesäisin. Nuoret tarvitsisivat matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja ja avoimia tiloja. Tähän voi liittyä myös tarve kouluttaa vartioita nuorisotyöhön, sillä nuoret viettävät mielellään aikaa esim. ostoskeskuksissa. Ammattilaisten mukaan nuorille tulisi kunnissa olla myös tarjolla ns. mopotila.

Liikenneyhteydet. Ammattilaiset toivat esiin tarpeen lisätä julkista liikennettä taajamien ulkopuolelle. Julkinen liikenne vaikuttaa nuoren mahdollisuuksiin opiskella sekä osallistua harrastuksiin. Nuoret voivat joutua muuttamaan lapsuudenkodistaan myös heikkojen liikenneyhteyksien vuoksi. Esimerkiksi maaseutualueilla ei

välttämättä ole lainkaan julkista liikennettä saatavilla, jonka avulla pääsisi oppilaitokseen. Toisaalta osa nuorista ei hae opintoihin lainkaan liikenneyhteyksien puutteen vuoksi ja jää kotiin.

2.5 Palvelut nuorten hyvinvoinnin tukena

2.5.1 Palveluiden saatavuus

Ammattilaiset totesivat, että alueella palvelut ovat suhteellisen hyvin saatavilla, mutta palveluiden koordinaation tulisi olla selkeämpää, millä vältettäisiin päällekkäisyydet. Palvelut olisivat ammattilaisten mukaan tärkeää kohdentaa tarkoituksenmukaisesti, mikä tarkoittaa sitä, että esim. erikoissairaanhoidon resursseja ei jouduttaisi kohdentamaan perusterveydenhuollon työhön. Myös nuorten lähipalveluihin tulisi ammattilaisten mukaan panostaa entistä enemmän. Keskeistä on kuitenkin se, että ammattilaiset ottautuvat auttamaan ja selvittämään tilannetta, kun tunnistavat tuen tarpeen.

Palveluiden saatavuus. Ammattilaiset toivat kuitenkin esiin myös tarpeen vahvistaa nuorten hyvinvointia tukevia palveluita, kuten perusterveydenhuoltoa. Nuorille tulisi olla tarjolla nopeasti ja matalalla kynnyksellä apua ja tukea. Peruspalveluissa tulisi ammattilaisten mukaan pystyä tunnistamaan nopeasti ne nuoret, jotka tarvitsevat erikoissairaanhoidon palveluita. Peruspalveluita voisi vahvistaa esimerkiksi lisäämällä lääkäreiden ja hoitajien määrää. Myös esimerkiksi ns. koulupsykykarit voivat olla se apu ja tuki, millä nuori selviytyy haastavasta tilanteesta eteenpäin. Tärkeää onkin ne palvelut, joihin nuori voi päästä ilman lähetteitä, kuten Sihti-toiminta on ollut Kuopiossa. Ammattilaiset toivat esiin lisäksi huolen opiskelijoiden terveydenhuolto palveluista ja YTHS:n resursseista vastata lisääntyneeseen asiakasmäärään. Ammattilaiset pohtivat sitä, kuinka varmistaa palveluiden saatavuus.

Eryteisesti **mielenterveyspalveluiden saatavuus** oli ammattilaisten mukaan huolestuttava. Palveluihin on vaikeaa ja erityisesti erikoissairaanhoidon voi olla vaikea päästä ja jonot ovat pitkiä. Myös päihdehoitoon voi olla kuukausien jono. Palveluihin pääseminen voi vaatia nuorilta suuria ponnisteluja, mitä hankaloittaa myös raskas byrokratia palveluiden taustalla. Ammattilaisten mukaan vaikuttaa sille, että nuoren tilanne on kriisiytyttävä, ennen kuin apua on saatavilla. Matalan kynnyksen palveluita nuorille on ammattilaisten mukaan vain vähän tarjolla. Myös nuorten terapiapalveluita tulisi vahvistaa ja lisätä entisestään.

Perusterveydenhuollon palveluiden tila on ammattilaisten mukaan huono ja peruspalveluita pyritään paikkaamaan hankkeilla. Ammattilaisista voi olla suuri vaje ja henkilöstön vaihtuvuus hankaloittaa tilannetta entisestään. Palveluita voi olla saatavilla vain lähetteellä. Osassa Pohjois-Savon seutukunnista ammattilaiset toivat esiin sen, että saatavilla ei välttämättä ole lainkaan psykologin tai lääkärin palveluita nuorten mielen terveyden hoitamiseen. Nuori ei välttämättä tiedä mistä hakea apua ja työntekijät eivät aina tiedä mihin ohjata nuorta.

Palveluvaje näkyy ammattilaisten mukaan lastenkotien tilanteessa, sillä psyykkisesti sairaita lapsia ja nuoria joudutaan sijoittamaan lastensuojelulaitoksiin. Myös päihteenkäytön vuoksi nuoria voidaan joutua sijoittamaan, kun avohuollon palvelut eivät riitä. Tilanne luo myös paineen oppilaitoksiin.

Ammattilaiset toivat esiin huolen siitä, että esimerkiksi oppilashuollosta on hankalaa saada nuori ohjattua tarvitsemansa tuen ja avun piiriin. Oppilashuollossa ammattilaiset ovat kokeneet olevansa tilanteessa, jossa heillä ei ole keinoja auttaa nuorta. Haasteena voi myös olla se, että tarvittavia palveluita nuoren auttamiseksi ei ole tarjolla.

2.5.2 Palvelumuodot

Matalan kynnyksen palvelut. Nuorten hyvinvointia tukisi ammattilaisten mukaan matalankynnyksen palvelut, joihin pääsisi helposti ja esim. ilman lääkärin lähetettä. Nuorten avun ja tuen saamisesta voi ammattilaisten mukaan tukea suunnitellut sote-keskukset, mistä apu löytyisi helposti yhdestä paikasta. Nuorelle voi olla hankalaa löytää apua ja rohkeutta ottaa yhteyttä. Esimerkiksi palveluiden yhteystiedot voivat olla vaikeasti

löydettävissä tai puhelinajat sekä pitkät jonotusajat voivat estää nuoren yhteydenottoa. Osalle nuorista voisi olla helpompaa ottaa yhteyttä jollain muulla tavoin, kuin soittamalla, mikä tulisi huomioida palvelumuotoja suunniteltaessa. Matalankynnyksen palveluina nuorille voisi toimia myös chat-palvelut, jotka eivät kuitenkaan voi täysin korvata kohtaavia palveluita. Palveluita tulisi olla saatavilla myös ilman tunnistautumista esim. pankkitunnuksilla, joita kaikilla nuorilla ei välttämättä ole käytössään. Osa nuorista haluaa ja tarvitsee kasvokkain tapahtuvaa kohtaamista, mikä ei saa jäädä digitalisaation jalkoihin ammattilaisten mukaan.

Nuorelle voi olla helpompaa myös ottaa yhteyttä oppilaitoksen ulkopuoliseen tahoon esimerkiksi oppilaitoksen kuraattorin sijaan. Ammattilaiset nostivat esiin kouluterveydenhoitajien roolin ja tarpeen sille, että he olisivat sijoitettuna kouluihin ja oppilaitoksiin ja siten nuorille helposti päivittäin saatavilla.

Välimuotoiset palvelut. Ammattilaiset totesivat, että kaiken ikäisille nuorille tulisi olla enemmän ns. välimuotoisia palveluita saatavilla. Välimuotoisilla palveluilla ammattilaiset tarkoittivat toimintaa, joka ei ole harrastustoimintaa eikä tavoitteellista, mutta jota vetävät koulutetut ohjaajat. Välimuotoiset palvelut voisivat olla nuorisotoiminnan kaltaista ja päiväaikaan toteutuvaa toimintaa.

Ammattilaiset toivat esiin erityisen huolen 16-18 -vuotiaiden nuorten tukemisesta. Palveluissa kuvattiin olevan aukko erityisesti välimuotoisissa palveluissa. Osa nuorista ei kykene kouluun tai opiskelemaan, mutta saatavilla ei ole palvelua, mihin nuori voitaisiin ohjata. Jos saatavilla ei ole palvelua, johon nuori voidaan ohjata, on ammattilaisten mukaan vaarana, että nuorta ei ohjata mihinkään. Nuori jää tällöin yksin ja mahdollisesti tuen ulkopuolelle.

Työpajat. Ammattilaiset toivat esiin tarpeen nuorten työpajatoiminnalle. Erityisesti alaikäisten työpajatoimintaa tunnistettiin tarvittavan lisää. Toisaalta ammattilaiset toivat esiin sen, että toiminnan tulisi olla näkyvää, jotta sinne saataisiin ohjattua nuoria.

Erityisoppilaitokset. Ammattilaiset toivat esiin myös tarpeen erityisoppilaitoksille, jotka olisivat lähellä nuoren kotipaikkaa. Tarpeen tunnistettiin lisääntyvän oppivelvollisuus uudistuksen myötä.

2.5.3 Palveluiden toteutus

Palveluiden tavoittaminen. Ammattilaisten mukaan keskeistä on se, että nuorella on saatavilla apua ja tukea siinä hetkessä, jolloin hän sitä tarvitsee ja on valmis vastaanottamaan apua. Ammattilaisten mukaan nuoret ottavat itse aikaisempaa enemmän yhteyttä palveluihin, kun tarvitsevat tukea tai apua. On tärkeää, että nuorelle on saatavilla oikeaa aikaisia palveluita, jotka tukevat heidän hyvinvointiaan.

Ammattilaiset tunnistivat yhdeksi haasteeksi sen, kuinka tavoittaa apua tarvitsevat nuoret. Tällä hetkellä ei täysin tiedetä, paljonko tällaisia nuoria on ja millaisia tuen tarpeita heillä on. Ammattilaiset toivat esiin myös tarpeen uudistaa työtapoja. Esimerkiksi yhteydenotto nuoreen kirjeitse ei välttämättä ole paras tapa tavoittaa nuoria. Osa nuorista jättää postin avaamatta, jolloin tieto ei tavoita nuorta. Hyvä tapa olisi myös viedä palvelut nuorten luo. Esimerkkinä tuotiin esiin hammashoidon palveluiden vieminen oppilaitoksiin.

Resurssit. Ammattilaiset toivat esiin, että nuorten hyvinvoinnin edistämistä tukee alueen sopiva koko, mikä mahdollistaa nuorten tavoittamisen. Ammattilaiset tuntevat toisensa ja heillä on toimiva verkosto nuorten tukemiseen. Tämä mahdollistaa mm. saattaen vaihtamisen tilanteissa, joissa nuori siirtyy palveluista toiseen.

Saman aikaisesti ammattilaiset toivat esiin tarpeen vahvistaa resursseja nuorten hyvinvointipalveluissa. Yksittäisellä ammattilaisella ei ole mahdollisuuksia hoitaa työtään laadukkaasti, koska resurssit eivät kohtaa asiakasmääriä ja palveluiden tarvetta. Oppilaitokset eivät välttämättä pysty tarjoamaan nuorille tarvittavaa tukea ja apua, koska opiskeluhollossa on henkilöstövajetta mm. psykologin palveluissa. Toiminta joudutaan keskittämään akuuttien tilanteiden käsittelyyn eikä aikaa ole välttämättä mahdollista kohdentaa ennaltaehkäisevään työhön tai varhaiseen puuttumiseen. Myös erityisen tuen palveluista nuorilla voi olla hyvin hankalaa saada apua. Ammattilaiset totesivat myös, että moni nuori on koulussa tai oppilaitoksessa, vaikka ei ole opiskelukuntoinen. Osa ammattilaisista pohtivat sitä, onko oppilaitos oikea kuntoutuspaikka nuorelle.

Ammattilaiset toivat esiin huolen nuorisotyön resurssien riittävydestä. Nuorisotyön ammattilaisia ei heidän mukaansa ole riittävästi suhteessa alueen kokoon ja nuorten määrään. Nykyisillä resursseilla on mahdotonta toteuttaa ennalta ehkäisevää työtä, sillä resurssit on kohdennettava ns. korjaavaan työhön. Myös varhaisnuorisotyöhön tulisi kohdentaa lisää resursseja. Tällä voitaisiin vahvistaa sitä, että nuorten on helpompi tulla mukaan toimintaan. Lisäksi nuorisotyön merkitystä nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi tulisi syventää.

Henkilöstön vaihtuvuus tunnistettiin haasteeksi eri paikkakunnilla. Tämä voi hankaloittaa entisestään erityisesti niiden nuorten tilannetta, joilla elämäntilanne on ennestäänkin haastava. Työntekijän vaihtuminen vie nuorelta uskon asiaan ja turhauttaa, kun asioiden käsittely joudutaan aloittamaan aina alusta. Ammattilaisten palkkaaminen on osassa paikkakunnista ollut myös ollut haastavaa.

Vuorovaikutus nuoren kanssa. Ammattilaiset tunnistivat tarpeen kehittää ammattilaisten vuorovaikutusta nuorten kanssa. Ohjaus tulisi toteuttaa siten, että nuori ymmärtää käsiteltävän asian. Nuori ei välttämättä tiedä yhteistyöpalavereiden jälkeen mistä puhuttiin ja mitä hänen odotetaan tekevän. Nuoret eivät aina kehtaa kysyä myöskään sitä, missä prosessissa he ovat mukana. Nuorten kohtaamisen tulisi ammattilaisten mukaan tapahtua siten, että nuori aidosti ymmärtää käsiteltävät asiat ja prosessit. Ammattilaisten mukaan nuorille olisi hyvä olla helposti saatavilla, joku ihminen joka kohtaa tarvittaessa nuoren, kertoo asiasta ja varmistaa, että hän on ymmärtänyt sen. Nuorella tulisi myös olla tiedossa selkeästi se, keneen hän voi jatkossa ottaa yhteyttä.

Ammattilaisten mukaan usein luotetaan liikaa siihen, että nuori osaa itse selvittää asiaa esimerkiksi nettisivuilta. Tieto voi kuitenkin olla hankalasti saatavilla ja osalla nuorista ei ole riittäviä valmiuksia etsiä itsenäisesti tietoa. Käytetyn kielen tulisi olla selkeää ja yksinkertaista ja virkamieskieli tulisi ammattilaisten mukaan poistaa.

Puhelinajat voivat myös olla haasteellisia nuorille. Nuorelle voi olla suuri kynnys ottaa yhteyttä palveluun ja rajattu puhelinaika voi estää nuoren yhteydenoton täysin. Huomionarvoista on myös se, että kaikkiin palvelunumeroihin ei pysty soittamaan esim. nuorten käytössä olevista prepaid-liittymistä. Osalle nuorista myös valikot puhelinpalveluissa voivat olla hankalia (esim. paina 1, jos asiasi koskee xxx; paina 2, jos asiasi koskee yyy). Näistä voi seurata se, että nuori luovuttaa yhteydenottoyhteyksensä.

Kiireen tuntu. Ammattilaiset tunnistivat, että kiire ja kiireen tuntu palveluissa ja oppilaitoksissa voi hankaloittaa nuoren tilannetta. Nuori ei välttämättä pysy mukana asioiden hoidossa eikä hänelle jää aikaa pohtia omaa tilannetta ja toimintaansa. Tästä voi seurata se, että nuori ei ymmärrä käsiteltävää asiaa tai ei uskalla kysyä tarkentavia kysymyksiä kiireen vuoksi.

2.6 Nuorten osallisuus ja hyvinvoinnin edistäminen

2.6.1 Nuorten osallisuus

Ammattilaiset totesivat, että nuorten osallisuuden toteutuminen on vielä kaukaista ja tällä hetkellä osin näennäistä. Nuoret ovat vain niin sanotusti mukana, mutta heitä ei aidosti kuulla ja päätöksiä voidaan tehdä jo ennen nuorten kuulemistä. Kysyttäessä nuorten mielipidettä on tärkeää kertoa siitä, miksi osallistuminen on merkityksellistä ja miten asia etenee. Nuorille tulisi kertoa myös siitä, miten osallistuminen vaikutti. Haasteena osallistumisessa ammattilaisten mukaan on mm. se, että osallistuminen ei välttämättä näy missään. Nuorten kanssa tulisi puhua ammattilaisten mukaan oikeista asioista eikä ns. abstrakteista ideoista. Ammattilaisten mukaan kunnissa tarvittaisiin asennemuutosta sekä päättäjien että työntekijöiden osalta, jotta nuorten aito osallisuus ja kuuleminen voisi toteutua. Tärkeää olisi kuulla myös niitä nuoria, jotka eivät kuulu nuorisovaltuustoihin. Erityisesti yli 16 -vuotiaiden nuorten ääni jää ammattilaisten mukaan usein kuulumattomiin.

Ammattilaiset toivat esiin nuorten mahdollisuuden osallistua oppilaitosten toimintaan esim. tutor- tai opiskelijakunta toiminnan kautta. Opiskelijat voivat olla myös mukana oppilaitoksen laatutyössä. Ammattilaiset

toteisivat, että myös nuorisovaltuustot ja -foorumit ovat hyviä mahdollisuuksia nuorille vaikuttaa ja osallistua. Näiden toiminnassa voi kuitenkin olla osassa kunnissa vielä paljon kehitettävää. Yhtenä haasteena ammattilaiset tunnustivat sen, kuinka aktivoida nuoria ja saada heidät kiinnostumaan vaikuttamisesta. Ammattilaiset pohtivat myös nuorisovaltuustojen ikähaitarin laajentamista koskemaan myös muita nuoria kuin peruskoulussa ja 2.asteella opiskelevia. Ammattilaiset toivat esiin sen, että nuorisovaltuustotoimintaa voisi vahvistaa koulutuksella ja yhteistyön vahvistamisella.

Nuorille tulisi olla erilaisia ja -kokoisia vaikuttamisväyliä tarjolla. Nuorilta tulisi kysyä mielipidettä. Ammattilaiset toivatkin esiin sen, että vaikka ammattilaiset ovat päteviä on eri asia kysyä asioista suoraan nuorilta. Yhdessä pohtiminen ja vuorovaikutus tuottaa usein uusia oivalluksia. Yksi vaikuttamisenkanava voisi olla esim. avoimet vaikuttamisen kanavat tai tapahtumat esimerkiksi Teams:n tai Discord:n kautta, joissa nuoret pääsisivät vaikuttamaan ja tuomaan heille tärkeitä asioita esiin. Myös varjovaltuusto tai vastaava voisi mahdollistaa nuorille kertaluontoisen vaikuttamisen kunnan/maakunnan asioihin. Matalankynnyksen vaikuttamiseen nuorille voisi järjestää kyselyitä sekä nuorten kuulemistilaisuuksia, joissa nuoret voivat kertoa omista näkemyksistään päättäjille. Ammattilaiset toivat esiin myös osallistuvan budjetoinnin nuorten osallisuuden edistämisen tukena.

Nuorten osallisuuden toteutumisesta voitaisiin tukea mm. nuorten vaikuttajaryhmien oman aluekoordinaattorin toiminnan kautta. Koordinaattori voisi huolehtia nuorisovaltuustojen ja -foorumien verkostoitumisesta, tapaamisista ja mahdollistaa hyvien käytäntöjen vaihtamisen.

2.6.2 Hyvinvoinnin edistäminen

Nuorten hyvinvointia edistää yleinen hyvinvoinnin lisääminen ja turvallisuuden edistäminen. Tämä vaatii yhteistyötä eri tahojen välillä. Yhteistyötä tulisikin ammattilaisten mukaan vahvistaa entisestään ja parantaa tiedonkulkua. Verkostot ja yhdessä tekeminen ovat ammattilaisten mukaan tärkeitä, kun halutaan auttaa nuoria. Taustalle tarvitaankin laa-alaista yhteistyötä mm. kaupungin, kuntien, järjestöjen, oppilaitosten ja yritysten välillä. Apua ja tukea tarvitsevien nuorten tavoittamisessa esimerkiksi yhteistyö etsivän nuorisotyön ja sosiaalitoimen kanssa on keskeistä. Keskeistä nuorten hyvinvoinnin edistämässä on myös yhteistyö nuorten kanssa ja se, että nuoria kuullaan ja he pääsevät vaikuttamaan heitä koskeviin asioihin. Nuorten hyvinvoinnin edistäminen kulminoituu kuitenkin siihen, että kaikki huomioivat nuorten tarpeet ja kantavat vastuunsa nuoren hyvinvoinnista.

Nuorten hyvinvointia edistäisi ammattilaisten mukaan positiivisuuden ja toiveikkuuden ylläpitäminen. Näitä voisi tukea tarjoamalla nuorille päihteettömiä elämyksiä ja matalan kynnyksen mahdollisuuksia osallistua. Nuorille tulisi olla tarjolla mielekästä tekemistä, joka tukisi myös kokemusta siitä, että he ovat arvokkaita yhteisön jäseniä.

Keskeistä on kohdentaa resursseja erityisesti syrjäytymisen ehkäisemiseen sekä niihin nuoriin, joilla on huomattavat lähtökohdat tai tarvitsevat muutoin enemmän apua. Ammattilaisten mukaan tarvitaan riittäviä tukitoimia, joilla voidaan auttaa ja kannustaa nuorta osallistumaan jonkinlaiseen toimintaan. Nuorella tulisi myös aina olla tiedossa se, mistä saa apua ja tukea tarvittaessa.

Ammattilaisten mukaan nuorten hyvinvoinnin edistämässä keskeistä on haasteiden ja ongelmien varhainen tunnistaminen, minkä tulisi tapahtua jo päiväkodeista lähtien. Tällöin lapsi, nuori ja perhe saisi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tarvitsemaansa apua ja tukea ja voitaisiin ehkäistä ongelmien kriisiytymistä. Varhainen tunnistaminen ja puuttuminen voi vaatia yhteistyötä eri tahojen välillä. Keskeistä on myös tasalaatuisuus siinä, milloin ja miten puututaan tilanteeseen.

2.6.3 Viestintä

Tieto palveluista ja harrastuksista. Tieto palveluista ja harrastusmahdollisuuksista on ammattilaisten mukaan erittäin hankalasti saatavilla. Tieto tulisi ammattilaisten mukaan koota selkeästi yhteen. Osa nuorille

suunnatuista palveluista on sellaisia, että vain harva nuori ja ammattilainen on kuullut niistä. Ammattilaisten mukaan viestintää tulisi koordinoida ja suunnitella se nuoriin vetoavaksi. Esimerkkinä esiin tuotiin houkuttelevan applikaation tuottaminen tiedottamiseen, joka voisi sisältää jonkun ”porkkanan” ns. houkuttelevan asian applikaation käyttöön innostamiseen. Keskeistä olisi koota tieto nuorille tarjolla olevista palveluista ja harrastusmahdollisuuksista helposti saavutettavaan paikkaan ja muotoon.

Pohjois-Savon markkinointi. Ammattilaisten mukaan aluetta tulisi markkinoida vahvemmin nuorille, mikä voisi vahvistaa tulevaisuuden uskoa – alueelle kannattaa jäädä. Viestinnällä voitaisiin ammattilaisten mukaan vaikuttaa myös nuorten mielikuviin Pohjois-Savosta. Osa nuorista mieltää asuinpaikkansa kuolevaksi ja tyhjäksi. Viestinnässä voitaisiin tuoda esiin mm. monipaikkainen työ ja sen mahdollisuudet sekä millaisten unelmien toteuttamisen alueella asuminen mahdollistaa. Ammattilaiset pohtivat myös sitä, että viestinnän tulisi myös konkretisoida, eli että asiat eivät jäisi vain juhlapuheisiin. Keskeistä on myös se, kuinka alueen ammattilaiset puhuvat nuorille alueesta.

3. YHTEENVETO

Pohjoissavolaisten nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten mukaan valtaosa nuorista voi hyvin, mutta hyvinvointi on kahtiajakautunut. Ammattilaisilla on huoli nuorten pahoinvoinnin lisääntymisestä ja ongelmien kasautumisesta samoille nuorille. (Kuvio 1).

Nuorten hyvinvointia voitaisiin ammattilaisten mukaan tukea varmistamalla se, että nuorella on riittävät voimavarat omaan elämään osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Keskeistä on tukea nuoria arvostamaan erilaisuutta ja tuntemaan omien oikeuksien lisäksi myös velvollisuuksia. Erityisesti ajankohtaisen pandemian aikana, nuorten toiveikkuuden ylläpitämiseen tulee panostaa. Nuorten hyvinvointia voidaan tukea myös vanhempien kautta, jotka voivat osaltaan tarvita tukea voimavaroihinsa.

Harrastusmahdollisuudet ja nuoria houkuttelevat vapaa-ajanviettopaikat – ja mahdollisuudet tukevat ammattilaisten mukaan nuorten hyvinvointia ja niihin tulisi entisestään panostaa. Nuoret viettävät suuren osan arkipäivistään oppilaitoksissa ja siten oppilas- ja opiskelijahyvinvointia ja sitä ylläpitäviä resursseja tulisi vahvistaa. Nuoret tarvitsevat entistä enemmän tukea opintoihinsa. Huomiota on myös ammattilaisten mukaan kiinnitettävä siihen, että nuoret eivät putoa opinnoistaan pois. Lisäksi esimerkiksi työssäoppimisen ohjaajien osaamiseen nuorten hyvinvoinnintukemisessa tulisi entisestään panostaa.

Palveluiden saatavuus ja niiden tavoittaminen ovat keskeisessä roolissa nuorten hyvinvoinnin tukemisessa. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää nuorten mielenterveys- ja matalankynnyksenpalveluiden saatavuuteen ja resurssointiin. Palveluiden toteutuksessa ammattilaisten on syytä huomioida nuoren aito kohtaaminen ja vuorovaikutus kiireettä, jotta nuori ja hänen tarpeensa tulevat huomioiduksi.

Hyvinvoinnin edistäminen tulisi ammattilaisten mukaan tapahtua yhteistyössä eri toimialojen ja ammattilaisten kesken. Erityistä huomiota tulisi kohdistaa niihin nuoriin, jotka ovat syystä tai toisesta haavoittuvassa asemassa. Myös mielenterveyden edistäminen ja tukeminen vaatii entistä vahvempaa panostusta. Lisäksi ajankohtainen haaste on pandemiasta ja sen ehkäisystä aiheutuvien haittojen ehkäiseminen ja korjaaminen sekä kiusaamisen ja päihteiden käytön ennaltaehkäiseminen ja varhainen puuttuminen.

Tieto nuorille tarjolla olevista palveluista ja mm. harrastusmahdollisuuksista voi olla hyvin hankalasti saatavilla. Myös alueen markkinoinnissa on edelleen kehitettävää ammattilaisten mukaan.

Keskeistä nuorten hyvinvoinnin tukemisessa on myös osallisuus ja aidot vaikuttamismahdollisuudet, jotka tarvitsevat myös pysyviä vaikuttamisen rakenteita ja kanavia toteutumisen tueksi.

POHJOISSAVOLAISTEN AMMATTILAISTEN KÄSITYKSIÄ NUORTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMISESTÄ

Kuvio 1. Pohjoissavolaisten nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten käsityksiä nuorten hyvinvoinnin edistämisestä ja tukemisesta